

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON DAVLAT JAHON TILLARI UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”
O‘zDJTU rektor

I. Tuxtasinov

“ ” _____ 2023 yil

Oliy ta’limdan keyingi ta’lim institutiga kiruvchilar uchun
13.00.02 – Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (chet tillari)
ixtisosligidan

DASTUR

Toshkent - 2023

13.00.02 – Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (chet tillari) mutaxassisligi bo‘yicha kirish imtihoni dasturi O‘zbekiston davlat jahon tillari universitetining “Ingliz tili va ta’lim texnologiyalarini o‘qitish metodikasi” kafedrasida muhokama qilindi va _____ 2023 yilda foydalanishga tavsiya etildi.

Tuzuvchilar: p.f.d., professor Axmedova L.T.

p.f.n., dotsent Normuratova V.I.

Retsenzentlar: p.f.n., O‘zDJTU dotsenti Karayeva K.N.

p.f.d., TDYU professori Xashimova D.U.

Kirish

Ushbu dastur 13.00.02 – Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (chet tillari) mutaxassisligi bo‘yicha asosiy doktoranturaga kirish uchun mo‘ljallangan.

Ushbu dastur “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonunga, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrda PQ-1875-sonli “Chet tillarni o‘rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qaroriga; 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-sonli “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi farmoniga; O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 19-iyuldagi 606-sonli “Oliy malakali ilmiy va ilmiy-pedagog kadrlarni maqsadli tayyorlash tizimini takomillashtirish to‘g‘risida”gi qaroriga; O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-oktabrdagi PF-6097-sonli “Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi farmoniga; 2021-yil 19-maydagi PQ-5117-sonli “O‘zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qaroriga; 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli “2022-2026-yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi farmoniga, shuningdek, ta’lim sohasida qabul qilingan boshqa me‘yoriy-huquqiy hujjatlarga muvofiq ishlab chiqilgan.

Dasturni ishlab chiqishda Uzluksiz ta’lim konsepsiyasi, O‘zbekiston Respublikasi Uzluksiz ta’lim tizimining barcha bosqichlari uchun xorijiy tillar (XT) bo‘yicha davlat ta’lim standartining asosiy qoidalari, shuningdek, Yevropa Kengashining “Chet tilini bilishning umumyevropa kompetensiyalari: o‘rganish, o‘qitish, baholash” (CEFR-Common European Framework of Reference: Learning, Teaching, Assessment) hujjatini o‘rganish asosida XT ta’limining xalqaro tajribasi inobatga olingan.

XT o‘qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishga qaratilgan kompetensiyaviy yondashuvni amalga oshirish dasturning asosiy o‘ziga xos xususiyati hisoblanadi. Ushbu kompetensiya kasbiy va ilmiy yo‘nalishdagi turli vaziyatlarda samarali faoliyat olib borishga hamda jahon ta’lim tizimi

integratsiyasini rivojlantirishga imkon beradigan lingvistik, sotsiolingvistik va pragmatik kompetensiyalar tizimini o‘zida aks ettiradi.

Imtihonni muvaffaqiyatli topshirish uchun rus/chet tillarini o‘qitish metodikasi tarixi va zamonaviy holatining asosiy muammolarini tushunish, shuningdek, tadqiqotning tanlangan sohasidagi muammolarni aniqlash qobiliyatini namoyish etish zarur. Darsliklar yoki amaliy maqolalardagi mavjud har bir holat masala muammosi nuqtayi nazaridan kelib chiqib yoritilishi, pedagogika, psixologiya va psixolingvistika ma’lumotlari bilan asoslanishi kerak.

Kirish imtihonini topshiruvchi shaxs O‘zbekiston Respublikasi uzluksiz ta’lim tizimining barcha bosqichlari (umumta’lim o‘rta maktabi, akademik litseylar, kasb-hunar kollejlari va oliy ta’lim muassasalari) uchun rus/xorijiy tillar bo‘yicha dasturlarni, amaldagi darslik, o‘quv qo‘llanma hamda O‘UMLarni (o‘quv-uslubiy majmua) yaxshi bilishi, davriy nashrlardan xabardor bo‘lishi lozim.

Imtihon topshiruvchi ham rus/chet tillarini o‘qitish amaliyotini bilishini, ham o‘z tadqiqoti muammosini nazariy jihatdan bayon qila olishi, uning dolzarbligini isbotlashi, ushbu masala yuzasidan olimlarning turli nuqtayi nazarlarini va ularning asoslarini tahlil qilish qobiliyatini ham ko‘rsatishi kerak.

Malaka imtihonining har bir varianti 3 ta savoldan iboratdir.

IMTIHON TOPSHIRUVCHILARNING KASBIY KOMPETENSIYASINI BAHOLASH MEZONLARI.

Maksimal ball - 100 b.

Baxo	Ball	Izoh
A'lo	86-100	Ballar har bir savol uchun alohida qo'yiladi va oxirida umumlantiriladi. 1-2 savol uchun 35 ball. 3-savol uchun 30 ball.
Yahshi	71-85	
Qoniqarli	55-70	
Qoniqarsiz	0-54	

1 savol - 35 b.

Baxo	Ball	Me'zonlar
A'lo	30 - 35	Xorijiy tillarni o‘qitish metodikasining zamonaviy yo‘nalishlarini mukammal bilish va javobni ilmiy asoslangan ma’lumotlar bilan asoslangan holda berish.

Yahshi	25 – 29	Xorijiy tillarni o‘qitish metodikasining zamonaviy yo‘nalishlarini bilish va savol mavzusi bo‘yicha qisman ilmiy asoslangan ma’lumotlar asosida javobni argumentlash.
Qoniqarli	19 – 24	Xorijiy tillarni o‘qitish metodikasining ayrim zamonaviy yo‘nalishlarini bilish.
Qoniqarsiz	0 – 18	Berilgan savol bo'yicha javob bera olmaslik

2 savol - 35 b.

Baxo	Ball	Me'zonlar
A'lo	30 - 35	Shaxsiy kasbiy tajribani taqdim etish orqali rus/chet tillarini o'qitishning zamonaviy metodlar va texnologiyalari bo'yicha yuqori darajadagi nazariy va amaliy bilimga ega bo'lish.
Yahshi	25 – 29	Shaxsiy kasbiy tajribadan misollar keltirmasdan, chet tilini o'qitishning zamonaviy metodlari va texnologiyalari bo'yicha nazariy va amaliy bilimga yaxshi darajada ega bo'lish.
Qoniqarli	19 – 24	Mavzu bo'yicha faqat nazariy yoki amaliy kasbiy tajribaga ega bo'lish.
Qoniqarsiz	0 – 18	Berilgan savollarga doir, mavzusi bo'yicha nazariy bilim va amaliy tajribaning yetishmasligi

3 savol - 30 b.

Baxo	Ball	Me'zonlar
A'lo	27 – 30	3 ta innovatsion metoddan foydalanib, berilayotgan mavzuning maqsad va vazifalarini aniq belgilagan holda berilgan mavzu bo‘yicha konspekt fragmentini ishlab chiqa olish.
Yahshi	22 – 26	2 ta innovatsion metoddan foydalanib, berilgan mavzuning maqsad va vazifalarini aniq belgilagan holda mavzu bo'yicha konspekt fragmentini ishlab chiqish qobiliyatiga ega bo'lish.
Qoniqarli	17 - 21	1 ta innovatsion metoddan foydalangan holda taklif etilayotgan mavzuning maqsad va vazifalarini aniq belgilagan holda berilgan mavzu bo'yicha konspekt fragmentini ishlab chiqish qobiliyatiga ega bo'lish.
Qoniqarsiz	0 - 16	Innovatsion metoddan foydalangan holda taklif qilingan mavzuning maqsad va vazifalarini aniq belgilagan holda berilgan mavzu bo'yicha konspekt fragmentini tayyorlay olmaslik

DASTUR

O‘zbekistonda xorijiy tillarini o‘qitish metodikasi. Chet tillarini o‘qitish metodikasini rivojlantirishni davriylashtirish. Metodikani rivojlantirishning turli davrlarida ta‘limning asosiy usullari. Ta‘limning maqsadi, mazmuni, tamoyil va usullari. XT ta‘limining zamonaviy metodologiyasining asosiy muammolari. Chet tillarini o‘qitish bo‘yicha o‘quv jarayonini jadallashtirish usullari.

Xorijiy tillarni fan sifatida o‘qitish metodikasi

O‘zbekiston Respublikasidagi zamonaviy til siyosati. Chet tillarini o‘qitishda CEFRning ahamiyati.

Metodikaning predmeti va uning vazifalari. Metodikaning boshqa fanlar (pedagogika, didaktika, psixologiya, tilshunoslik, psixolingvistika va boshqalar) bilan aloqasi. Ilmiy tadqiqot metodlari, metodikaning konseptual apparati. Chet tillarini o‘qitish metodikasi turlari.

Ta‘limning maqsad va vazifalari. O‘zbekiston Respublikasining uzluksiz ta‘lim tizimida XTni o‘qitish maqsad va vazifalari. O‘zbekiston Respublikasida chet tillarini o‘qitishning asosiy yondashuvlari.

Xorijiy tillarni o‘qitish mazmuni. Ta‘lim mazmuni. Ta‘limning maqsad, vazifalari va mazmunining o‘zaro aloqadorligi. Ta‘lim mazmunining tarkibiy qismlari. Xorijiy kommunikativ kompetensiya. Lingvistik kompetensiya. Sotsiolingvistik kompetensiya. Pragmatik kompetensiya (diskursiv kompetensiya, kompensatorli kompetensiya). Nutqning predmetli mazmuni. Ta‘lim mazmuniga qo‘yiladigan talablar.

Xorijiy tillarni o‘qitish tamoyillari. Chet tillarni o‘qitish metodikasida umumdidaktik tamoyillarning o‘zgarishi. Xususiyl uslubiy tamoyillar: ona tilining chet tilini o‘rganishga ta‘siri tamoyili (ko‘chirish va tillararo hamda til doirasidagi interferensiya); og‘zaki ilgari lash tamoyili va boshqalar).

Ta‘limning tashkiliy shakllari. Xorijiy til bo‘yicha mashg‘ulotlar tizimi: mashg‘ulot/darslar sikllari (Units), ma‘ruza, seminar, amaliy mashg‘ulotlar va laboratoriya ishlari; mashg‘ulot variantlari (majburiy va fakultativ kurs); nutqiy

faoliyat bo'yicha dars turlari. Masofaviy ta'lim. Chet tili bo'yicha mustaqil ish, ta'lim bosqichi va vazifalari bilan bog'liq uning turlari. Chet tillari bo'yicha sinfdan /auditoriyan tashqari ishlarning maqsadi va turli ko'rinishlari.

Mashqlar tizimi. "Mashqlar tizimi" tushunchasi. Mashqlar tasnifi. Mashqlar turlari.

Xorijiy tillarni o'qitish vositalari. XT ta'limi "vositalari" tushunchasi. Ta'lim vositalari tasnifi. Chet tillari bo'yicha dastur ta'limning muhim vositasi sifatida. Ta'lim jarayonida darslikning ahamiyati va o'rni, darslik mazmuni muammosi, uslubiy tamoyillar, darslik tuzilishi va O'UM. Ta'limning texnik vositalari va ko'rgazmalilik. Chet tillarni o'qitishda AKT (axborot-kommunikatsiya texnologiyalari)dan foydalanish imkoniyatlari.

Nutqni tinglash (audirovaniye) orqali idrok etish va tushunish ta'limi. Audirovaniye nutq faoliyatining bir turi sifatida. Tinglashga o'rganish muammolari. Audirovaniyega o'rgatish uchun materialga qo'yiladigan talablar. Audirovaniye ta'limi usullari. Nazorat turlari va usullari: test, so'rovnoma, reyting, zachot, imtihon. Davlat ta'lim standartlari bo'yicha tinglash qobiliyatiga nisbatan qo'yiladigan talablar. Yozuvni tinglash ko'nikmalarini baholash mezonlari xorijiy kommunikativ kompetensiyaning tarkibiy qismi sifatida.

Og'zaki nutq ta'limi. Gapirish nutq faoliyatining bir turi sifatida. Dialogik nutq ta'limi muammolari. So'zlashishga o'rgatishda materialga qo'yiladigan talablar. Monologik nutq ta'limi muammolari. Gapirishga o'rgatish usullari. Nazorat turlari va usullari: test, so'rovnoma, reyting, zachot, imtihon. DTS (Davlat ta'lim standartlari) bo'yicha gapirish qobiliyatiga nisbatan qo'yiladigan talablar. Gapirish qobiliyatini baholash mezonlari chet tili kommunikativ kompetensiyaning tarkibiy qismi sifatida.

O'qishni o'rganish. O'qish nutq faoliyatining bir turi sifatida. O'qishni o'rganish vazifalari. O'qish turlari. O'qishga o'rgatish uchun materialga qo'yiladigan talablar. Ovoz chiqarib va ovoz chiqarmay o'qish texnikasi ta'limi muammolari. O'qishning turli turlari ta'limi usullari. O'qishning turli ko'rinishlarida tushunishni tekshirish turlari va usullari. Nazorat turlari va usullari:

test, so‘rovnoma, reyting, zachot, imtihon. O‘qish qobiliyatini baholash mezonlari chet tili kommunikativ kompetensiyaning tarkibiy qismi sifatida.

Yozma nutqqa o‘rgatish. Yozish nutq faoliyatining bir turi sifatida. Yozish va yozma nutqning maqsad va usullari. Yozish va yozma nutqqa o‘rgatishning ish turlari. Yozishni va yozma nutqqa o‘rgatish usullari. Nazorat turlari va usullari: test, so‘rovnoma, reyting, zachot, imtihon. Yozish va yozma nutq nazoratining turlari va shakllari. Yozish ko‘nikmalarini baholash mezonlari chet tili kommunikativ kompetensiyaning tarkibiy qismi sifatida.

Leksik ta’lim. Leksik kompetensiyani shakllantirish chet tili kommunikativ kompetensiyaning tarkibiy qismi sifatida. Leksik ta’limning lingvistik komponenti. Leksik ta’limning psixologik komponenti. Leksik minimumlarni tanlash tamoyillari. Leksik minimumlarning turlari. Leksik material ustida ishlashning asosiy bosqichlari. Leksika ta’limo metodlari. Kontekstda leksik ta’lim. Leksik mashqlar tipologiyasi. Leksik kompetensiyani nazorat qilish turlari va usullari.

Grammatikani o‘rganish. Grammatik kompetensiyaning shakllanishi xorijiy kommunikativ kompetensiyaning tarkibiy qismi sifatida. Grammatikani o‘qitishning lingvistik komponenti. Grammatikani o‘qitishning psixologik komponenti. Grammatik minimumlarning turlari. Grammatik minimumlarni tanlash tamoyillari. Grammatikani o‘qitish usullari. Kontekstda grammatik ta’lim. Grammatik material ustida ishlashning asosiy bosqichlari. Grammatik mashqlar tipologiyasi. Grammatik kompetensiyani nazorat qilish turlari va usullari.

Talaffuzni o‘rganish. Fonologik kompetensiyaning shakllanishi xorijiy kommunikativ kompetensiyaning tarkibiy qismi sifatida. Talaffuzni o‘rgatish usullari. Talaffuzni o‘rganishning lingvistik komponenti. Talaffuzni o‘rganishning psixologik komponenti. Tinglab gapirish qobiliyati bo‘yicha ishlash bosqichlari. Fonetik mashqlar turlari. Fonologik kompetensiyani nazorat qilish turlari va usullari.

Rus/chet tillarini o‘qitishda axborot-kommunikatsiya va zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Tillarni o‘qitishda pedagogik/ta’lim texnologiyalarining taraqqiyot tarixi. Tillarni o‘qitishda pedagogik/ta’lim texnologiyalarining ahamiyati

va oʻrni. Interaktiv, modulli, oʻyinli, loyihali texnologiya va boshqalar. Tillarni oʻqitishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari turlari.

Chet tili darsi. Rus/chet tili darsiga qoʻyiladigan talablar. Darslar tipologiyasi. Darsni rejalashtirish. Dars tahlili.

Baholash. Nazorat faoliyati. Nazorat turlari. Nazorat obyektlari. Nutq faoliyatining asosiy turlari va til jihatlarini nazorat qilish mezon va parametrlari. Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya tarkibiy qismlarini baholash parametrlari. Sinov turlari. Sinov usullari.

Chet tili oʻqituvchisining kasbiy kompetensiyalari. Chet tili oʻqituvchisining kasbiy kompetensiyasi. Chet tili oʻqituvchisining kasbiy faoliyati va kasbiy mahoratining tuzilishi. Chet tili oʻqituvchisining shaxsiy fazilatlari va uning zamonaviy taʼlim jarayonidagi roli.

Tavsiya qilingan adabiyotlar

1. **Общеввропейские компетенции владения иностранным языком: Изучение, обучение, оценка.** – М., 2020. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment.).
2. **Азизходжаева А.К. Педагогическая технология и педагогическое мастерство.** -Т. 2002.
3. **Ахмедова Л.Т., Нормуратова В.И. Практикум по методике преподавания английского языка.** –Т.: Фан ва технология. - 2011.
4. **Ахмедова Л.Т., Лагай Е.А. Современные технологии преподавания русского языка и литературы.** - Т., 2016.
4. **Трубицина О. И. Методика обучения иностранному языку : учебное пособие для среднего профессионального образования.** Москва : Издательство Юрайт, 2023.
5. **Никитина Г.А. Методика обучения английскому языку. Учебное пособие для подготовки к лекциям и практическим занятиям.** Саратов : вузовское образование, 2022. — 277 с.

6. Трубицина О. И. Методика обучения иностранному языку : учебник и практикум для вузов .Москва : Издательство Юрайт, 2021. — 384 с.
7. Щемелева, Ю. Б., Проектная деятельность в системе современного образования : монография / Ю. Б. Щемелева, Л. А. Горовенко. — Москва : Русайнс, 2020. — 162 <https://book.ru/book/939449>
8. Воробьева Е.И., Маковеева Ю.А., Ушакова Н.Л., Щукина О.А. Современные методы обучения иностранным языкам [Электронный реC56 курс]: учебное пособие. Архангельск: САФУ, 2019. – 110 с. <https://www.alc.kg/wp-content/uploads/2022/>
9. Солонцова Л. П.Методика обучения иностранным языкам: учебник : в 3 частях, Ч. 1. Общие вопросы. Базовый курс. ВЛАДОС Москва 2018.
10. Солонцова Л.П. Методика обучения иностранным языкам. Часть 2. Методические теории. ВЛАДОС Москва 2018.
11. Методика обучения иностранным языкам: учебник : в 3 частях, Ч. 3. История методов обучения иностранным языкам. ВЛАДОС Москва 2018. 5.
12. Гальскова Н.Д., Василевич А.П., Коряковцева Н.Ф., Акимова Н.В. Основы методики обучения иностранным языкам. - КНОРУС. – МОСКВА, 2017.
13. Жалалов Ж.Ж. English Language Teaching Methodology. – Т.: Фан ва технология. - 2015.
14. Chiesa D., Azizov U., Khan S., Nazmutdinova K., Tangirov K. Reconceptualizing language teaching: an in-service teacher education course in Uzbekistan Tashkent, 2017.
15. Ёкубов И.Я. Comparative Methods of Teaching English at Schools, Lyceums and Colleges. - Т. - 2014.
16. Мильруд Р.П. Методика преподавания английского языка. English Teaching Methodology: учеб. Пособие для вузов / Р.П. Мильруд. – М.: Дрофа, 2007.
17. Jo McDonough, Christopher Shaw and Hitomi Masuhara “Materials and Methods in EIT”. Teacher’s Guide”. John Wiley & Sons, Inc. 2013.
18. Tomlinson B. Materials Development in Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

18. Ur P. A Course in Language Teaching: Practice and Theory. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

Дополнительная литература

1. Гез Н.И. История зарубежной методики преподавания иностранных языков: учеб. пособие для студ. лингв. ун-ов и фак. ин. яз. высш. пед. заведений / Н.И. Гез, Г.М. Фролова. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. .
2. Кудышева А.А. Psychology of teaching foreign languages Учебное пособие для студентов филологических специальностей – Павлодар :Кереку, 2010. – 202 с.
3. Byram, M. Introduction. Intercultural competence / M. Byram / edited by M. Byram. – Council of Europe, 2006.
4. Dittlman, A. Intrekulturelle Kompetenzentwicklung durch kulturelle Bildung. Deutschlands Akteure im Spannungsfeld / A. Dittlman. – VDM Verlag Dr. Müller, Saarbrücken, 2007.
5. Leaver B.L., Ehrman M., Shekhtman B. Fchieving Success in Second Language Acquisition. – Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
6. Мирюлюбов А.А. История отечественной методики обучения иностранным языкам / А.А. Мирюлюбов. – М.: СТУПЕНИ, ИНФРА-М, 2002.   10. Пассов Е.И. Методика как теория и технология иноязычного образования. – Кн. 1. – Елец: ЕГУ им. И.А. Бунина, 2010.
7. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация / С.Г. Тер-Минасова - М.:СЛОВО/SLOVO, 2000.
8. Erl, A. Interkulturelle Kompetenzen – Erfolgreich kommunizieren zwischen den Kulturen / A. Erl, M. Gymnich. – Stuttgart : Klett Lernen und Wissen GmbH, 2007.
9. Zeuner, U. Landeskunde und interkulturelles Lernen. Eine Einführung / U. Zeuner. – Technische Universität Dresden, 2004.

Интернет-ресурсы

<http://www.teachingenglish.org.uk>

<http://www.usc.edu>

<http://www.teachermentors.com>

<http://www.teachnet.org>

<http://www.sci.aha.ru/ALL/>

<http://www.onestopenglish.com>

<http://www.tesol.org>